

באר הגולה קט

הלכות ברכת הפרות סימן רב

ו רמב"ם פרק ח מהלכות ברכות ז ברכות לו ח שם בחוטפות ט שם י שם פתקרא

מברכים 'שהכל' (רבינו יוחנן נתיב י"ז ח"ב וכו'): טו (עג) * ועל הסוקא ר"ר מברך (כד) (עד) 'שהכל', (עה) וכן המוצץ קנים מתוקות (עו) 'שהכל': טז ועל פלפל (עו) וזנגביל יבשים 'ועל הקלאו של גירופלי (רוצה לומר, נעגל"ד⁸²) (עה) וכל פיוצא בנה, (עט) שאין דרך לאכלם אלא על-ידי תערובות, אין מברך עליהם (כה) כלום: יז ועל אגוז (ס) מושקא ט (פ) 'בורא פרי העץ'. ועל קניול"ה (רוצה לומר, צימרינ"ד) (פא) 'בורא פרי האדמה': יח ועל פלפל וזנגביל פשהם (מ) (כו) (פב) רטבים, 'בורא פרי האדמה': הגה כל הפרות

שערי תשובה

באר היטב

[כו] רטבים. עכ"ט. וען לקמן סי' רג דין בשמים שחוקים עם זוגע"ד שקורין מאן פולגין⁸⁶, ובעטרתהפאת פתב גם בפלפלין שעושין מהם מאן פולגין, מברך בפניה. אבל מה שעושין לטבל לא שיה ברכה. דמברך על העקר כו'. ע"ש. וען בבר' דהשור לא רצה מעולם אותם קני הציקער, ובאמת בארן מצרים ששם גדלים אותם הקנים נבחרים לאלפים למצין אותם בפנה, ואם-כן אין עקנם דוקא לסקט ולעשות מנה זוקער, ולקבי אף שסקטם לא גרסי מןאר מירפות שאינם אלא זעה [כן הוא לטב בנתות, ולא כ"ט, וכבר השיגורו האחרונים]. וכן השיגו הנדב"ז לטור בהשגה זו. אלא דבאמת אם זהו עקר טעם הרמב"ם, אם-כן תא תיקח הציקער בעצמו אינו אלא רטב כשאר מירפות, אבל לפי זה תהי לו להרמב"ם להחליט לברך 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' על הקנים בעצמם כשמוצצים אותם, ופשוטות לשון הרמב"ם משמע דהקנים לא צריכי מהצוקער בעצמם; ותו, דבעקר הנדב"ז בודאי צדקו דברי הטור, דעקר פרי קנים האלו הוא הציקער שעושים ממנו שהוא דבר חסוד, ולא משגחיני במה שפסקו אלפים מוצצים בפנה את העץ בעצמו, דאינו אלא הנאה בל' שהוא ודבר טפל, ובודאי עקר נטיעתו הוא על דעת הצוקער, וכן בבאר באמת בפנה⁸⁷ בעצמו וזה לשונו: ספר, קנה דילה ודאי עץ הוא, וכי נטעי לה אנשי ודאי נמי אדעתא דספר נטעי לה וכו' ומה שכתב 'נמי', פשוט דקאי על טה שאמר בתחלה דודאי עץ הוא, ועל זה קאמר דגם נטיעתו הוא עקר להספיק. וכן פתב האשכול דנטיעתו היא אדעתא דספר, וכן פתב הרי"א בהלכותיו לדבר פשוט דרק אדעתא דצוקער נטעי לה, וכן הוא גם כן דעת הגר"א בבארוי שדחה דברי הפסוק-משנה. אלא דטעם הרמב"ם הוא באמת פשוט כאד לעניות דעתך, דהא בבנה⁸⁸ גופה איתא דתיה לרעה קמחא, וזה לשונו: ספר וקנאי דספר 'בורא פרי האדמה', ולא משום דסבינא להו דקנה לאו עץ הוא, אלא הכין סבינא להו, דאף-על-יב דעץ הוא, כיון דלאו פירי קמפיק ולא פירי קאכלינן לא מתאמר לן 'בורא פרי העץ' אלא 'בורא פרי האדמה', מידי דהוי האדמה דפרתא⁸⁹, עד כאן לשון פת"י ונדבריו אלו אשהמטתה מנדב"ז שכתב דפגמתייהו הוא משום דאית בהו כמה שאין מחליפים גזעם כי אם שתי שנים ואית בהו דחליפים גזעם ג' שנים, עין שם, ותרמב"ם סובר דבדואי הסבא הוא כדעה שמה [ולאית, שפתב שכל הגאונים סוברים דברכתו 'בורא פרי האדמה'], אלא דסבינא לה דלאו פרי הוא קלל, ומשעם הפת"י הנ"ל, ואין לברך עם 'בורא פרי האדמה', ולא נמי לשותא דפרתא דעל-פל-פנים אודלין אותם, מה שאין כן בנה שאי אפשר לאכלו אלא למצין את הטעם המתוק, וכי האי גונא לא מצינו כש"ס דלברך על זה ברכת הסרי, ותו כננת הרמב"ם שפתב שאין זה נגרא פרי, ולפי זה לא שנה דין זה קלל לשלקות שמהם היוצאין מהם כמותם, וכן למי שרית פרות להרא"ש בסעף י, דהכלהו יש פרי, מה שאין כן בנה שאינם פרי כלל אלא עץ שאי אפשר לאכלו אלא טעם בחוק, ולפיכך אין לברך על הסוקא וכל-שכן על העץ בעצמו אלא 'שהכל'. אלא דלפי זה, בציקער שלגו שנגעשה מן זקוקות שקורין בוריקעים, ואם-כן אף אם ניקא דלא תלוי במירישלקות שמהם כמותם, דזהו אפשר ונגא במבשל שלקות ולא בשנעשה דבר חדש מהשלקות כגידון הדין, אבל על-פל-פנים לא גרע

(כד) שהכל. ודעת הטור ודברך בפנה⁸⁵. וכתב הט"ו: ונגא פשוט שאם לא לפינו פרי אחר שיברך עליו, יצא גם על הסוקא ר"ר, ודעת הטור עקר: (כה) כלום. וה"ה גלגין וציטור⁸⁴, מפר"ם מ"א: (כו) מושקא ט. שקורין מושקטורוס, דפרי גמור הוא ורגילין לאכלו בביש, ול"ד לטעף יד. ומי שיש לו ד. ומיהו נ"ל דקששותה לצמא, אצפ"י שנותן ג"כ מושקאט לחוכו לרפואה מ"מ מברך על השכר. וה"ה גבי שמן, מ"א ורבי' אלהי רבה פוסק דאף בשותה רק לרפואה מ"מ מברך על השכר ופוקרו, ורמב"ם הוא נגד השכר, ול"ד לשמן ודליל: (ז) רטבים בפנה⁸⁵. וצ"ן שקורין לאקרו"ס⁸⁶ בפנה א, וצ"ן וקנים בשם

משנה ברורה

טו (עג) על הסוקא ר. פריש, שבאצותם גדלים קנים מתוקין, וסותיין אותם ומבשלין מימיהם עד שיקפה וידמה למלח [רמב"ם]: (עד) 'שהכל'. הלא צריכי מרבש תמרים דחשבינן לה רק כזעה בעלמא וברכתו 'שהכל', וכל-שכן בנה שנשנתנו על-ידי הפשיל [רמב"ם]: (עה) וכן המוצץ. פרוש, שמוצץ קני הסוקא בעצמם: (עו) 'שהכל'. גס-כן מטעם הנ"ל, דהא הקנה בעצמו הוא עץ בעלמא ואי אפשר לאכלו, אלא שיש בו מתיקות, ואם-כן לא צריכי המוצץ את המתיקות מהעץ מאלו סחט את הזעה הזאה ושקאו⁸⁷. וכתב בחי"א, דהוא הדין הלועס שרש שקורין לאקערי⁸⁸, גס-כן אין מברך אלא 'שהכל' (ט), דגם הוא עץ בעלמא אלא שיש בו טעם מתוק. ודע, דאף שהשלתן-צרוך סתם לדינא דעל הסוקר ועל הקנים ברכתו 'שהכל', באמת יש בנה דעות בין הראשונים, כמו שמוכא בטור ובי"ת יוסף, ומספקא פסק לברך 'שהכל'⁸⁹ דבנה יוצא בדיעבד לכלי עלמא, ואולם בדיעבד אם ברוך 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה' יצא⁹⁰, וכן בצוקער שלגו שנעשה מבוריקע⁹¹ גס-כן יש לברך לכתחלה 'שהכל', ובדיעבד אם ברוך 'בורא פרי האדמה' יצא, וכמו שבארתי הכל בבאור הלכה, עין שם: טז (עו) וזנגביל. הוא מה שקורין אינגער⁹²: (עה) וכל פיוצא. כגון (פו) גלגין וציטור⁹³: (עט) שאין דרך יבש. ורוש, והוא אכלו לברך, לפיכך אין מברך עליהם כלום⁹⁴. שאין הנאה באכילתן פשהם יבשים⁹⁵, ואם אכלן עם צוקער וכדומה, מברך 'בורא פרי האדמה'⁹⁶ [פמ"ג]: יז (פ) 'בורא פרי העץ'. דפרי הוא, ורגילין גס-כן לאכלו בביש. ומי שיש לו שלשול ונותן לתוך השכר מושקא ט כרי שצער, (פו) אם אינו צמא ואינו שוקה אלא לרפואה, מושקא ט עקר והשכר טפל ומברך 'בורא פרי העץ', כמו גבי שמן לעיל בסעף ד, ואם הוא פתב לשמות השכר גם בלא רפואה, אף-על-פי שנותן לחוכו המושקא ט לרפואה, השכר עקר ומברך 'שהכל' ופוקרו את המושקא ט; (פח) והוא הדין גבי שמן לעיל, כשהוא תאב לשתות מי אגידון והשכר, אף-על-פי שנותן לחוכו לרפואה מברך על השכר לבד אם הם הרב: (פא) 'בורא פרי האדמה'. כי הוא גדל על הערץ כמו קנים, ורגילין גס-כן לאכלו בביש: יח (פב) רטבים וכו'. דזנגביל לאו פריא הוא אלא שרשים מן העץ תחת הערקע. ופלפלין, אף-על-יב ודגדלין על אילן, כיון דאין נוטעין אלא על דעת שיינבשו ונאכלו רבן שחוקין בתבירה פתבלין, ואין נאכלין לבדן אלא לפעמים, קרוב הדבר שיברכו על זה 'שהכל', כמו קורא בריש סימן רד; אלא לפי שמעט כהן נאכלין בריביותן, אדעתא דהיי נמי נטעי קצת, לכן מברכין עליהן

שער הציין

(פו) ב"ח ומגן-אברהם: (פי) מגן-אברהם ופרי-מגדים והג"ו ותי"א-אדם, ולא כאלהי רבה: (פח) מגן-אברהם והג"ו: תרגום: 1 ספר. 2 צפרן. 3 קמזון. 4 סיגים של בשמים. 5 'שוש' [שרש מחוק]. 6 אבקה לקבה. 7 סלק-ספר.

הלכות ברכת הפרות סימן רב רג

ש'יודע בהם שהם עקר הפרי. מכרף עליהם 'בורא פרי העץ'. (פג) ושאין עקר הפרי. 'בורא פרי האדמה'. (פד) ואם הוא (מ) [מספק בו אם הוא עקר הפרי או לא, (פה) 'בורא פרי האדמה', ואם אינו יודע (פו) מה הוא, מכרף 'שהכל' (טו):

רג דיני ברכת פרות הארץ, ובו ה' סעיפים:

א 'על פרות הארץ מכרף 'בורא פרי האדמה': **ב** (א) 'על התותים הגדלים בסנה, 'בורא פרי האדמה': (הגה*) דלא מקרי עץ אלא (ב) שמוציא עליו מעצו, אבל מה שמוציא עליו משרשיו לא מקרי עץ, והני פיון (ג) דכלה עציו לגמרי (ד) [א] בחרף והדר פרוח משרשיו, מברכין עליו 'בורא פרי האדמה' (טו ומרדכי בשם זשבת הגאונים):

א ברכת ל"ה ב שב מ' הכחטות על פי הירושלמי דמסקב כלום אף על פי שהיו מתקנים משיר לזנה (והוא לשינוי דעמי שהגהת רמ"א שנה אחר ענין ג וכן הוא בקושיות הגאונים שהביא הבית יוסף)

באר היטב

ס"ח, ע"ש: (כז) מספק. הינו אחר שלמד, אבל מי שלא למד לא יאכל עד שילך אצל חכם ללמדו, ש"ס, מ"א:

(ב) בחרף. וא"כ ה"ה בפרי שקורין ברוימבע"ר ופר' אדם שקורין ערפע"ט מכרף בפה"א, מהר"ם ב"ח. והמ"א כתב משם האגדה ש'כרף בפה"ע, שכן הענף מתקנים ימים הרבה, וכי שקיל פרי, הדר אתי מאוחו ענף עצמו, וכן עקר. וכן אותם שקורין בפולין יאגדע"ס¹ השחורים, אבל האדמים הגדלים בעשבים מברכין בפה"א. ואותם האדמים הנמצאים בתמוז וגם יש מן הנמצאים בחרף ואין בהם אלא שרף בעלמא כגוסי בחוף התרענים וטוועצין אותן וזרקין אותן, ראוי לכרף עליהם שהכל, דהקלפה והגרעין אין ראויים

שערי תשובה

אפרים מ"ש בזה: [מ] מספק. עץ בח"ט. ונתנו תרי"ד דהא דאמרינן בש"ס הנקנה בלא ברכה כאלו מעל, אף אם לא ידע רב ברכת שהכל יצא מידי מצילה, אלא דאפ"ה צריך ללמד הנכרה הראויה לכל דבר, עכ"ל. ובא"ר כתב אהא דאמרינן מאן דכרע לקחרי חסידא לקים מלי דברכות וקבאורה אם לא בדר נשע מקרי, אלא שר"ל ברכה הראויה לו, וכתב שלא יאמר אפטר בברכת שהכל כי היז בור שקללוהו חכמים, אלא יש ללמד לידע, ומה שהוא ספק דינו שהכל, יאם הוא דבר שיכול לפרטו בתוך הסעודה עירוי טפי כפי"ש בסימן רד סעוף קטן כ:

[א] בחרף. עץ בח"ט, ומ"ש: וואון האדמים הנמצאים בו, והן אותן הנמצאים מקוריתו שקורין קאלינס, ובפ"ג מקמיר בזה ש'כרף על פרי אחר בפה"ע תחלה וגם ישנה מים ויכרף שהכל, ע"ש, ותנו משום דקשא לא מדימים ועצבים

משנה ברורה

(פג) 'בורא פרי האדמה': (פג) ושאין עקר הפרי וכו'. כפ"ל בסעיף ו. ועין לקמן בריש סימן רז במשנה ברורה⁶⁸: (פד) ואם הוא מספק. הינו אחר שלמד ואינו יכול לכרו, אבל מי שלא למד לא יאכל עד שילך אצל חכם לקמרו ברכות [נגמרא]: (פה) 'בורא פרי האדמה'. שאף אם הוא פרי העץ, יצא בדיעבד בברכת 'פרי האדמה', דלקמן בסימן רי"ט⁶⁹: (פו) מה הוא. הינו, שמה הוא מין שברכתו 'שהכל':

באר הגולה

משאר מ' פרות ש'צאו על ידי בשול, דלמרא"ש מכרף על פרות, וגם הרשב"א מודה, דהא איהו לא פליג אלא משום שאין דרכן של פרות אלו להוציא משקים אלא אוכלין אותם בעינו, ובגידן דיון פלי עלמא יודעין ש'יודעין אלפי שדות רק בשביל זה, וגם הנרקות הוא מין ש'צוקראים בוויקעס¹ מחוקים שעומדים העקר רק להוציא מהן צוקערי², אס"פן לברוך על הצוקער 'בורא פרי האדמה' כמו על הבירקעס בעצמם, ואין לנו טעם בזה לברך 'שהכל' אלא לפי סבא השנה שזכר הרמב"ם והוא מפני ש'שפתים על ידי האור, וסבירא לה להרמב"ם דלא תגנו על זה ברכת הפרי ש'מפנה יצא, פיון שאין נכר גל לעין אדם שפסו או מניק פלוני יצא דבר זה⁶⁶, שהרי הוא עכשו כחתיכת מלח, ואין לברך בכגון זה אלא 'שהכל', והנה לענין דינא, אף שהרבה מהראשונים נוהגים בהנה"ג בדיעה זמנית והנה"ח והתוספות והרא"ש והמקדכי והטור והר"מ דעתם דיש לברך 'בורא פרי העץ' על הצוקער הנעשה מהקנים, וכן בס"פן דעת פמה אחרונים [הפ"ח וט"ז]

ב (א) על התותים הגדלים בסנה. שקורין (ב) מוי"ל בע"ר ומאלינע"ס³. ויש מיב מוי"ל בע"ר שגדלים באילן ומברכין עליו 'בורא פרי העץ', וכן מאלינע"ס שלנו בס"פן ידוע שגדלין באילן שמתקנים משנה לשנה, ומברכין עליו 'בורא פרי העץ'⁴ [דה"ח וח"א]. ושטעני"ל-ליניס⁴ (ג) שגדלין על צציריער צריך עיון, כי אין טוב פליכף למאכל כי אם אחר הבשול, ודמי לבגיא"אסא המבאר בסעיף ה, ולא דמי לתוחים הגדלים באילן ש'כחבנו דמכרף 'בורא פרי העץ', דטובים הם למאכל כ'שנשתהו על האילן: (ב) שמוציא עליו מעצו. ואז (ג) יש על פריו שם פריי"עץ⁵ אף אם העץ הוא גבעול דק: (ג) דכלה עציו⁶. ופרי שקורין ברוימבע"ר⁷ ו'צערע"ט, דעת המגן-אברהם ואל"ה רבה ד'כרף עליהם 'בורא פרי העץ', שכן הענף מתקנים ימים הרבה, וכי שקל פינא הדר אתי מאוחו ענף עצמו. ופרות אדמים, שקורין פאזיקע"ס⁸, והגדלים בחוף הנערות, מכרף עליהם 'בורא פרי האדמה', ואפלו אותן הגדלים בגנות, מסיק התי"אדם דנכון לכתחלה ש'כרף עליהן 'פרי האדמה', ובריעבד כ'שכרף 'בורא פרי העץ' יאכל רק מעט⁹ כדי שלא תחבטל הנכרה ולא יותר⁶. ופרות שגדלין על אילנות קטנות, (ד) אף ש'גבהן פחות משלשה טפחים, כמו יאגדע"ס⁶ שחורים, דעת המגן-אברהם ועוד פמה אחרונים לברך עליהן 'בורא פרי העץ', אף העולם נוהגין לברך 'בורא פרי האדמה'⁷, ואפשר דטעמם דלא תשיבי פליכף פרי. ומיני האדמה⁸, יש דעות בין האחרונים אי מברכין עליהן 'בורא פרי האדמה' או 'שהכל'⁹, אבל על קאלינע"ס⁹, אף שגדלין באילן, בודאי יש לברך עליהן 'שהכל', שאין האכל ראוי לכל¹⁰, ואפלו אם בולע

לענין דינא, אף שהרבה מהראשונים נוהגים בהנה"ג בדיעה זמנית והנה"ח והתוספות והרא"ש והמקדכי והטור והר"מ דעתם דיש לברך 'בורא פרי העץ' על הצוקער הנעשה מהקנים, וכן בס"פן דעת פמה אחרונים [הפ"ח וט"ז] (הג"ר א) דמקור דיון הוא סמפ"ג וסיעתו הנ"ל, מכל מקום למעשה בודאי יש לנהוג לכתחלה דעות השולח"ע ש'מספק שהרמב"ם דמכרף 'שהכל', דבזה הלא יוצא כללי עלמא, וכמו שכתב בבית יוסף ובה"ח וכן העתיקו פמה אחרונים למעשה. ואף על הצוקער שלנו ש'נעשה מבירקעס ונהגו העולם גם כן לברך 'שהכל', וראה דמכרף בזה על דעת הרמב"ם וכסברתו משום ש'שפתים על ידי האור, אף בדיעבד אם ברוך 'בורא פרי האדמה' על צוקער שלנו, או על צוקער של קנים בין 'בורא פרי העץ' או 'בורא פרי האדמה', יצא [וכן משמע מלבוש ואל"ה רבה והג"ר]. דהנה הראשונים הנ"ל שהתפתה סבירא להו לברך 'בורא פרי העץ' על הצוקער של קנים, ויש עוד כמה ראשונים דסבירא להו דמכרף עליהן 'בורא פרי האדמה', הינו תלמידי רבנו יונה והרא"ש בהלכותיו, ע"ש, והכל"ב, וגם הרמב"ם כתב שכן הוא דעת כל הגאונים אלא שהוא חלק עליהם, וגם בלאו הכי אם ברוך על פרי העץ 'פרי האדמה' יצא. והנה"ח ש'שעץ לצאת מספקא, ש'קח פרי העץ ויפון לפרט בברכתו על הצוקער, ותמה: אמאי לא תישש לשיטת כל הני ובתרא הנ"ל דסבירא להו דברכתו רק 'בורא פרי האדמה', ולפי זה אפלו בדיעבד לא יצא לדעת כל הני גדולים, ויותר טוב היה לו לעצף אף לסברתו דהעקר בדיעת הטור ש'כרף 'בורא פרי האדמה', ויוצא בזה בדיעבד אף לדעת הרא"ש והטור, וכן דעה האליה רבה את דברי הטור. ודע דלענו מוצין קני צוקער יש גם כן דעות בפוסקים אם 'שהכל' או 'פרי העץ' או 'פרי האדמה', ועל"פן לכתחלה יש לברך 'שהכל' כדעת השולח"ע ודיעבד

שער הציון

(פג) דע דפסק השולח"ערוך הוא כדעת הרי"ף והרמב"ם ורב האי גאון, והג"ר אבאריו פסק דפולין רטיבא 'בורא פרי העץ'. דעת הראב"ד והרשב"א והרא"ש⁶⁷, וכן מצאתי בחיובי תר"א שכתב דטעות-טור הוא בחר"ף וצ"ח לומר: 'בורא פרי העץ', אקנים לצמת זה מצאתי חל ראשונים דקמי בשיטת הרמב"ם, והם האשכול והסמ"ג, וכתב שם שכן הוא דעת בה"ג ועקר, ומשמע שם שניה להם הנרקא בגמרא כן: (ב) אליה רבה: (ג) פריי"עץ בסימן רד אות כג: (ד) תי"אדם: (ה) תי"אדם: (ו) דעת המגן-אברהם לברך 'שהכל', והעתיקו דכיוי האליה רבה והג"ר, והתי"אדם כתב שהמנהג לברך 'פרי האדמה', עין שם: (ז) תי"אדם:

תרגום: 1 טלק-ספר. 2 ספר. 3 תחת-סנה ופטל. 4 מין אגוז. 5 פרי הגדל בר, דומה לתות-שדה. 6 אכמניות. 7 מיני תות. 8 חמוציות. 9 פרי אדום קטן שגדל באשכולות על אילן גבוה ונקרא מונרן.

הלכות ברכת הפרות סימן רב רג

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה על הסוקר]

פירוש פ"א נ"ד פ"ל לעין אדם שפ"ד או מ"ק פ"ג יצא דבר זה⁽⁸⁶⁾.
 (86) ולגבי פירות מסוכרים, כגון דובדבן מסוכך, הורה הגר"ש אלישיב (אשרי האיש פ"ו ס"ק יא), חתא הברכה הערות ומקורות ללוח הברכות אות פט) שברכתם 'בורא פרי העץ'. ודעת הגר"ש אריערבך (הליכות שלמה, פסח פ"ט הע' 84), שפירות שמייבישים אותם עד שמאבדים טעמם לגמרי, הריהם כעץ בעלמא, ואף שאחר כך שבים ומרככים אותם ומחזירים להם טעם ע"י חומרים כימיים, מ"מ כיון שאיבודו את טעמם, והטעם שיש בהם עכשיו הוא רק ע"י פעולה כימית ודיונית, אינם שבים לברכתם הראשונה ומברכים עליהם 'שהכל'.

[שעה"צ ס"ק פט]

הפ"ל פ"א נ"ד פ"ל לעין אדם שפ"ד ונ"ב פ"א נ"ד פ"ל לעין אדם (87) וכיון שיש מחלוקת ברין הפלפלים, כתב הכ"ה החיים (ס"ק ק"ב) שאף שאנו נוקטים למעשה שמברך עליהם 'בורא פרי האדמה', אך כיון שיש אומרים שיקר ברכתם 'בורא פרי העץ', מי שבירך 'בורא פרי העץ' יצא בדיעבד.

[משנ"ב ס"ק פה]

וע"ז לקמן ברי"ש סימן ר"ו במשנה ברוך⁽⁸⁸⁾.

(88) שם (ס"ק ג) התבאר שפירות הגדלים על האילן וברכתם 'בורא פרי האדמה' משום שלא נגמר הפרי או שאינם עיקר הפרי, אם בירך עליהם 'בורא פרי העץ' יצא.

[משנ"ב ס"ק פה]

שאף אם הוא פרי העץ, יצא בדיעבד בברכת פרי האדמה, כדלוקמן בסימן ר"ו⁽⁸⁹⁾.

(89) ואף על פי שנתבאר שם (ס"ק ג) שהלכה כמג"א שבדבר שאינו עיקר הפרי אם בירך 'בורא פרי העץ' יצא, וא"כ מהי העדיפות לברך 'בורא פרי האדמה', כתב החי"ו אדם (כלל נ"א ס"ב) שלכתחילה מסתבר יותר לברך 'בורא פרי האדמה', שבכלל זה גם כן פרי העץ, ורק בדיעבד כשטעה ובירך 'בורא פרי העץ' יצא ידי חובה, שלא אמר שקר שהרי מן העץ הוא. ובשו"ת פנים מאירות (ח"א סי' נח) ומחצית השקל (סי' ר"י ס"ק א) כתבו שכיון שהדין שבורא פרי האדמה פוטר את פרי העץ מפורש במשנה (ברכות מ, א) ואילו שבורא פרי העץ פוטר כשאינו עיקר הפרי אינו מפורש, עדיף לעשות כמפורש במשנה. ויש להוסיף שבשעה"צ שם הביא כמה פוסקים שחלקו על המג"א, וא"כ עדיף לצאת ידי חובה אף לדעתם.

סימן רג

דיגי ברכת פרות הארץ

[משנ"ב ס"ק א]

שגדלין באילי שמתקנים משנה לשנה, ומכרכין עליו 'בורא פרי העץ'⁽¹⁾.

(1) אכן אם העץ אינו מתקנים בחורף, ובירך על הפרי 'בורא פרי העץ', כתב לקמן (סי' ר"ו ס"ק ב) שאף בדיעבד לא יצא, משום שהוא בכלל פרי האדמה.

[משנ"ב ס"ק ב]

ואו יש על פ"ד שם פ"ד-ע"ג⁽²⁾.

(2) והחז"א כתב (ערלה סי' י"ב ס"ק ג), שגם באופן שמוציא פירותיו

מן הגזע, אם הגרעין מגדל פרי בשנה ראשונה והגזע אינו מתקנים יותר משלש שנים, אינו נחשב לעץ וברכתו 'בורא פרי האדמה' וביאר לפי זה הטעם שמברכים על חציל 'בורא פרי האדמה', וראה מה שכתבנו להלן ס"ק ח. עוד כתב (שם) על פי הגר"א בביאור הירושלמי, שדין זה של מוציא עליו מגזעו או משורשיו נאמר רק כשיש להסתפק אם הוא אילן או ירק, אבל בוודאי ירק, כגון כרוב וכיצא בזה, אף שגזעו מתקנים ומוציא עליו מגזעו בכל שנה, נחשב ירק וכתב שם לדון מהו הגורם שמחשיבו לוודאי ירק.

ולגבי פרי הפאפיה, כתב בשו"ת רב פעלים (או"ח ח"ב סי' ל) שאף שהוא מתקנים משנה לשנה, מ"מ אין מברכים עליו 'בורא פרי העץ', מפני שמבואר בשו"ת הרדב"ז בשם התוספתא שכל שמוציא פירות באותה שנה שזרע נחשב כירק, ועוד, שהגזע שלו חלול ואינו חומה לאילן, וכן הביאו דבריו להלכה הכ"ה החיים (ס"ק יג) ובשו"ת אור לציון (ח"ב פמ"ו תשובה מ), ובשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קסה) פקפק בטענות אלו, וכתב, שמספק יש להחמיר לענין ערלה, שיש לחוש שמא דינו כעץ, אך לגבי ברכת ההנהגן הורה הגר"ש ויאזנר (שערי הברכה פכ"ג הע' 547) שמספק יש לברך עליו 'בורא פרי האדמה', וכן דעת הגר"ש אלישיב (וזאת הברכה הערות ומקורות ללוח הברכות אות סו) שעל פרי הפאפיה מברך 'בורא פרי האדמה', אף שלענין ערלה, דעתו (ישא יוסף ח"ב זרעים סי' א) שמספק יש להחמיר שלא לאוכלו.

[משנ"ב ס"ק ג]

הקלה ע"פיו⁽³⁾.

(3) ולגבי עץ שעבר "הנרסה גננית" [שמכניסים חלקיקי תאים מעץ אחד לחברו, ובוה משנים את תכונותיו של המין השני] וגידלו עליו עגבניה, כתב בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' צו אות כז) שצריך לברך עליה 'בורא פרי העץ', הואיל והיא גדלה על עץ גמור, ואף שאותו המין גדל בעיקר באדמה ולא בעץ, ואף שזה גדל על עץ רק על ידי אדם [וראה מה שכתב שם לענין איסור כלאים].

[משנ"ב שם]

ופרות אדמ"ק, שקורין פאדמ"ק ע"ס⁽⁴⁾ וכו', ובדיעבד קש"פ 'בורא פרי העץ' יאכל רק מעט⁽⁵⁾ כדי שלא תבטל הברכה ולא יזתה⁽⁶⁾.

(4) ופאדמ"ק ע"ס, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' פו) שהם כמו תות שדה, אך קטנים מהם וגדלים בתוך היערות על עשבים, וברכת שיהם (הגדולים והקטנים) 'בורא פרי האדמה'.

(5) עד שיברך על דבר אחר שברכתו 'בורא פרי האדמה' או 'שהכל', כמבואר בדיי אדם (כלל נ"א ס"ט).

וטעם הספק מבואר בחיי אדם (שם), שאף שהענף כלה לגמרי בימות החורף מ"מ נשאר מן השורש למעלה בקרקע, ועל כן נחלקו הפוסקים בדיניו אם נקרא עץ או לא.

(6) אמנם, לענין מי שמסופק אם בירך המוציא, מבואר לעיל (סי' קס"ו ס"ק מט) שיכול להמשיך ולאכול משום שיספק ברכות להקל, וכן משמע לקמן (סי' ר"ו ס"ק י וסי' רע"א ס"ק יח) שמדין ספק ברכות להקל רשאי להמשיך לאכול, אלא שמשמשת דברי החי"ו אדם (שם) שבענינו עיקר הדין כדעה שברכתו 'בורא פרי האדמה', ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' מ אות א) כתב כדברי המשנ"ב כאן, לענין מי שבירך בטעות ברכה שיוציא בה ידי חובה רק בדיעבד, שיאכל מעט בלבד כדי שלא יהיחשב ברכתו לבטלה, וביאר, שכיון שכל חתיכה שאוכל מחויב עליה בברכה אלא שיוציא בברכה הקודמת, אין כדאי שיצא בברכה של דיעבד, ולכן לא המשך במילואים עמוד 40

באר הגולה קי

הלכות ברכת הפרות סימן רג

ג בתשובת הגאונים ד שגלי נלקט בשם משוכת הגאונים ה שם ו נכבד לו ויקא ס"א ושם כפרוש רש"י ז טור בשם ר"מ מרשקפירק

ג (ד) יעל המאווי"שו, 'בורא פרי האדמה': ד יעל פרות שמוציאין * אילגי (ג) [ג] סרק, (ה) 'שהכל': ה (ו) 'בגיא-אסא, אף-על-גב דבשלין ותוין פפרות אינו מברך (ז) אלא 'שהכל': ו * יעל ונגביל (ח) שמרקחים אותו כשהוא רטב, 'בורא פרי האדמה'. ונראה שהוא הדין אם מרקחים (ט) אותו יבש, כיון שעל-ידי-כך הוא (י) ראוי לאכילה, (ג) [ג] (יא) הונגביל עקר ומברך עליו 'בורא פרי האדמה': ז 'בשמים (יב) שחוקים ומערכים עם סקר, (ד) [ד] (יג) הבשמים עקר ומברך עליהם כדין ברכת אותם בשמים:

שערי השוכה

וצוק"ר² לדעת הסוהר, ע"ש, ועין ביראפרים בפרוש המג"א, וכן עקר שאין לברך רק שהכל ונראה כן, אם לא שקלא"ה רוצה לאכל הפרי ולשתות פיו, אבל איש לעשות כן במה: [ג] סרק, עבה"ט, ובכ"י סתב בשם האר"י לברך בפה"ע וכן עמ"א דבר: [ג] הונגביל, עבה"ט, ועין בקדושי פ"ח שיש לדר ביה מדין תומך ונראה כן, ועין ב"א מזה, ועין בעמק-ברכה דמקחת ונגביל וכלצא הינו לשפרקחין חתיכות ממנו, אבל אם הוא מעורר נחתת עד שאינו נכר מה הוא, אעפ"י שיועד שהוא ונגביל מברך שהכל, ועין סימן דו סעיף יא, ועין ג'ע"ת דמקחת ונראה שקורין קורין מברך בפה"א ויבאר סתב דמברך שהכל, ועין ב"א שער קא"י: [7] הבשמים עקר, עבה"ט, ועין במשפחות וזה כתב דאיתן שמרקחין נוא"ט שמשטין עם אגוזים מערכים ברוכס, אפשר

באר היטב

לאכילה כלל אי"כ אין לברך אלא על המשקה שבתוכו, מ"א: (3) סרק, ט"ז העלה ולא אמר כאן אלא במינים גרועים הרגילים להיות בעצי היער כגון תפוחים קטנים ואגסים שאינם ראויים לאכילה כשהם חיים, אבל תוחים קשה שוהים הרבה על הסנה הם טובים לאכלם חיים, מברכין בפה"ע, ואנו בכל יום מברכין בפה"ע על אגוזים קטנים הנלקטים מצד-הער, עכ"ל, וכ"כ המ"א ועין ד-אחרון: (ג) הונגביל עקר, וזה"ל כשצולין ונגביל ואוכלים אותו לרפואה מברך בפה"א, וכן על פלפלין שמרקחין אותם בפה"א, אבל בעיטור מברך שהכל, עמ"א, ונגביל ופלפלין יבשין שבשלו עובר-פוכים שרי, מ"א: (ד) הבשמים עקר, צוק"ר² עם אינג"ר³ כתב יש שם צוק"ר הרבה כמו האנג"ר, אפ"ה מקרי הצוק"ר טפל לגבי האינג"ר ומברך על האינג"ר בפה"א ופוק"ר הצוק"ר, ט"ז, על השמטין והלונדרא⁴ מברך בפה"א, וסחוקים שהכל, של"ה, וכן שמטין שפוטגין אותן בדבש מברכין עליהם בפה"א דלא כקצת טועים לברך שהכל, תשובת פנים מאירות ס"כ סה, ועין סימן רד סעיף יא:

באר הלכה

אם בנה פרי העץ או פרי האדמה יצא:

* אילמי סרק, הינו שגדליו מאלוהין בלא זריעה ונטיעה, ואינו ראוי לאכל חיון רק על-ידי בשול וטגוין, לכן מברכין 'שהכל', אבל הגדלים על-ידי זריעה ונטיעה, אפילו כשאין טובים לאכל חיון מברך אחר שנתבשל, על של עין 'בורא פרי העץ' ועל של אדמה 'בורא פרי האדמה' ואחרונים: * על ונגביל שמרקחין אותו, עין בשערי-השוכה בשם עמק-ברכה דוקא לשמקחין חתיכות ממנו, אבל אם הוא מעורר נחתת עד שאינו נכר מה הוא, אף-על-פי שיועד שהוא ונגביל מברך 'שהכל', ולא הכותי, דהלא מבאר לקמה בסעיף ז דבשמים שחוקים וכו', והינו אף בששחוקים לגמרי: ואפילו למאן דמחמיר בהמרים שצפאן כעין עשה שאבד ברכת השוקות, וכמבאר בסימן רב סעיף ז בהג"ה, אפילו הכי לענין בשמים מודו דאף כשנפוח לגמרי אפילו הכי מברך ברכתו השוקות, הואיל דאיתיהו דהכי לכתש לגמרי, וכמבאר בתרומות-הדשן סימן כט, שהביא מקור לזה מדברי רש"י שפרט על הימלתא: בשמים פהושין המפסמין בדבש, עין שם, והלא הימלתא קאי גם על ונגביל, דמובח בפקמא, איכ"ן מובח דאף כשהוא שחוק ונתוש אפילו הכי מברך ברכתו הקא"ה כשום דאיתיה

משנה ברורה

עם הקלפה והגרעין, (ו) מכל מקום הלא באמת הקלפה והגרעין אין ראויין לאכילה כלל: ג (ד) על המאווי"ש 'בורא פרי האדמה', גס"פן הטעם כמו בתותיים: ד (ה) 'שהכל', (ח) דלא תשיבי לברך עליהן 'בורא פרי העץ', דכמו עין בעלמא ינהיגין: (ט) ולא דמי לתותיים שבסעיף ב דהשוכין על-כ"פנים פרי, אף שגדלים נמי כגנה דהוא כאילני-סרק, דהם טובים לאכילה חיים כשהם שוהים הרבה על הסנה ומתבשלין, אלא שאין הענין מתקיים משנה לחברתה, אבל כאן מרי בפרות גרועים, כגון תפוחים קטנים ואגסים קטנים הגדלים בעצי היער, שאינם ראויים לאכילה כשהם חיים, ועל-פ"ן אינם חשוכין בכלל פרי ואפילו בשלם, ולכן מברך עליהם 'שהכל', (י) ואגוזים קטנים הנלקטים בעצי היער שהם טובים לאכילה, פרי גמור הוא ומברך על זה 'בורא פרי העץ'¹³, וכן על אגרע"ס, ובלשון-אשכנז קאטעה"ר בער"ן, אף שגדלים על קוצים ונהו העולם לברך 'בורא פרי העץ', אבל על פרי אדם שגדל על קוצים, שקורין בלשון-אשכנז האנפורטין; וכן-

שכן על המינים שגדל על אטדן, וקורין בלשון-אשכנז שלויס-קערש"ן¹⁴, ובלשון פולין פינאניצע"ס, מברכין 'שהכל', (יא) שאינן חשוכין וגם שגדלן על אטדן: ה (ו) בגיא-אסא, הינו צנבים קטנים שרגילין להמצא בהרסים: (ז) אלא 'שהכל', דלא תשיבי, והיו להו כפרות שמוציאין אילני-סרק: ו (ח) שמרקחים אותו, אשמעינן דעל-ידי רכיח שמרקחין אותו בדבש לא נשתנה ברכתו מאלו אכלו חי דברכתו 'בורא פרי האדמה', וכדלעיל בסימן רב בסעיף יח: (ט) אותו יבש, רוצה לומר: אף ונגביל יבש אין מברכין עליו כלל, וכבסימן רב סעיף טז, ה"א דעל-ידי רכיח נעשה ראוי לאכילה, חוזר לברכתו הראויה ונאין להקשות מאגוז רח, דאיתא שם בסעיף יד דאף שנתקן על-ידי בשול בדבש מפל מקום ברכתו 'שהכל', (י) דהתם הפרי לא הגיע עדין זמן בשולו, מה שאין כן ה"א דהפרי כבר נתבשל, אלא שמחמת יבשותו לא היה ראוי לאכילה, ולכן מהני כשמרקחו ועושהו ראוי, והוא הדין (יג) כשמרקחין פלפלין יבשין, גס"פן ברכתו 'בורא פרי האדמה': (י) ראוי לאכילה, וכן (יד) כשצולין ונגביל ואוכלין אותו לרפואה, כיון דחזי לאכילה על-ידי כה, אבל ציטור"ר מברך 'שהכל', כיון דעבדי לטעמא ולא לאכילה¹⁴, מרקחת של (טו) חננה (שקורין קרי"ן) ברכתו (טו) 'שהכל', אבל מרקחת של רעטי"ף¹⁵ משמע (ט) מפמה אחרונים דברכתו 'בורא פרי האדמה', ואפילו אם עושה מקלפתו גס"פן לא נשתנית בברכה¹⁶: (יא) הונגביל עקר, ואפילו רחוק עובר-גלילים, (יח) אין בו משום בשול עובר-גלילים, שהרי נאכלין חיון על-ידי תערובות ציקע"ר¹⁷, אבל שאר כל מיני פרות או ירקות וכן עלי ורדים, כל שאינו ראוי לאכל אותו חי, אם בשלף או רקסן נכרי אסורים משום בשול עובר-גלילים: ז (יב) שחוקים, הינו, אף כשהם (ט) שחוקין ונמוחים לגמרי עד שאין נכר בהם תאנן הראשון כלל, אפילו הכי לא נשתנית ברכתן על-ידי-הוה לכלי עלמא, דדברך הבשמים לכתש באפ"ן והי¹⁸: (יג) הבשמים עקר, הינו אפילו כשהנה צוקע"ר (כ) הרב ימעט בשמים¹⁸, וכעין שונדקין בינינו לעשיית מאג"ן-פולווע"ר¹⁹, שמערבין צוקע"ר הרבה עם

שער העיין

(1) מנראברהם: (ח) מנראברהם: (ט) ט"ז וט"א: (י) ט"ז וכן מוכח ממנראברהם: (יא) חייאדס: (יב) עלת-המיד: (יג) מגנאברהם: (יד) מנראברהם: (טו) עין פרימגדים וטגנאגורים: (טז) ומשמע בפרימגדים דאפילו כשאכלו חי אפטר דברכתו 'שהכל'¹⁶: (יז) כן מצוד בפרימגדים וכן בהנ"אדס: (יח) מסקנת המנראברהם וכן כתב החי"אדס: (יט) ורצה לומר, ואינו דומה למה שמבאר בסימן רד סעיף קט"ן נב דצריך שיהא נכר מהותו ותארו, דה"א לענין הבשמים שדרכן כהן מודו פלי עלמא, הינו אפילו לרעת הג"ה שבסימן רב סעיף ז, וכמבאר בהד"א בתרומות-הדשן סימן כט: (כ) פרימגדים: תרגום: 1 פננות, 2 ספר, 3 ונגביל, 4 עין סימן רד, משנה ברורה סעיף קט"ן נג, 5 מין בדבבן, 6 צנן, 7 אבקה לקבה.

מילואים הלכות ברכת הפירות סימן רב רג

המשך מעמוד 218

הקלפה, יש נעוה בין הצטרונים אי ככרכין עליהן 'בורא פרי הצדמה' או 'שהפלי'.

8) וחמציות המצויות בזמנינו [הראויות למאכל], הורה הגרש"י: איערבך (ותן ברכה קונטרס החשובות) שיש לברך עליהן 'בורא פרי האדמה'; כיון שהן גדלות על שיה שגובהו פחות משלשה טפחים [ואף שאורכו יותר משלשה טפחים, מ"מ כיון שאינו גבוה שלשה טפחים מהקרקע הרי הוא משתייך לקרקע]. מאידך, דעת הגר"ש אלישיב (ישא יוסף ח"ג סי' ג) שברכת 'בורא פרי העץ', ולא רק לדעת המג"א [לגבי יאגרעס שחורים], אלא אף למנהג העולם שהובא במשנ"ב, כיון שמגדלים המצויות לרבות, ואי אפשר לומר שאינן נחשבות פרי כל כך.

9) וכיון שנחלקו הפוסקים בדבר זה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' פו) שאם אין בזה מנהג ידוע, יש לברך עליהן 'שהכל'.

[משנ"ב שם]

שצין האכל ראוי קלל¹⁰.

10) המוצץ פירות טובים למאכל, החבאר דיני לעיל סי' רב ס"ק עו.

ימשיך לאכול, אלא ישנה מקומו כדי שיתחייב בברכה חדשה ויהזור ויברך ברכה הראויה.

[משנ"ב שם]

אף העולם נוקטין לברך 'בורא פרי הצדמה'.

7) ומה שכתב שנהגו לברך על יאגדיש שחורים 'בורא פרי האדמה', כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' פה) שזה דוקא באלו הגדלים באילנות קטנים שגובהם פחות משלשה טפחים, שהיו מצויים במדינתם, אבל יאגדיש שחורים שבמדינות אחרות [וכן מצוי בזמנינו] הגדלים על אילנות גבוהים הרבה יותר משלשה טפחים, לכולי עלמא צריך לברך עליהם 'בורא פרי העץ'. וגם על היאגדיש הנמוכים, במקום שלא ידוע המנהג, יש לברך 'בורא פרי העץ'. וכן כשיש ספק אם הם גדלים על אילנות פחותים משלשה טפחים או גבוהים משלשה טפחים, יש לברך 'בורא פרי העץ'.

[משנ"ב שם]

וימיני יאגדע"ש זורעוני"ם⁸) שמוצצין מהן המעקה וזרקין

הלכות ברכת הפירות סימן רג

המשך מעמוד קי

ברכתם 'שהכל', וכשאר רסק שאינו ניכר [כמובא בשע"צ ס"ק יט]. וראה עוד בחאת הברכה (הערות ומקורות ללוח הברכות אית ה בשמו).

[משנ"ב ס"ק יג]

היגו אפילו קשה צוקע"ר קרב ומעט בשמים¹⁸.

18) ומה שהבשמים עיקר אפילו אם הרוב הוא סוכר, כתב הכף החיים (ס"ק כט) שהיהו דוקא אם ניכר טעם הבשמים יותר מהסוכר, אבל אם אין נרגש אלא טעם הסוכר, מברך 'שהכל'.

שהיא ראויה כך למאכל, ורבים רגילים לאכול אותה כך בפני עצמה.

[משנ"ב ס"ק יב]

דדרך הקשמים לכתש באפן זה¹⁷.

17) ולענין חמאת בוטנים, אף אם רוב הבוטנים עומדים לריסוק ואפילו אם ניטעו לברך, הורה הגרש"י איערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' רב) שברכתה 'שהכל', שדוקא בשמים שחוקים וכדו' שאינם טובים בלי ריסוק מברבים עליהם את ברכתם הראויה, אבל בוטנים שהדרך לאוכלם שלמים, וטובים יותר כשהם שלמים,

הלכות ברכת הפירות סימן רג רד

המשך מעמוד 220

6) ולענין פטריות בזמנינו שהן נורעות כשאר ירקות, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רמח) שלא נשתנה דינם, שעיקר הטעם שברכתן 'שהכל' הוא משום שהן יונקות מהאיר, ודבר זה לא נשתנה גם בזמנינו.

ולענין גידולי עציץ שאינו נקוב, כתב החיי אדם (כלל נא סי"ז) שאינו מברך על פת שנעשתה מהם המוציא לחם מן הארץ, משום שאינו נקרא 'ארץ' [אלא מברך עליה 'בורא מיני מנות' ולאחריו ברכת המזון]. וכן אינו מברך 'בורא פרי האדמה', משום שלא נקרא העציץ 'אדמה' כשאינו מחובר לאדמה. ולענין פרי העץ, נשאר בצדך עין, וציון לדבריו בהלכות לולב, שכתב שם (נשמת אדם כלל קנב ס"ק א) שיש לברך 'בורא פרי העץ', שודאי נקרא 'עץ'. דעת החו"א (אגרות רבנו ח"ג עמ' רכג, חוט שני ברכות עמ' קפג), שהספק בירושלמי [שהוא מקור דברי החיי אדם] לגבי עציץ, היינו רק על שם 'ארץ', שעציץ שאינו נקוב לא נקרא 'ארץ'. אבל שם 'פרי האדמה' ו'פרי העץ' שייך גם בעציץ, ולכן על לחם שבא ממנו אין לברך 'המוציא' כיון שאי אפשר לומר עליו 'מן הארץ'. אבל על פירות כיון שנוטה ברכתם 'בורא פרי האדמה' ו'בורא פרי העץ', יש לברך עליהם את ברכתם הראויה. והגרש"י איערבך (שו"ת מנחת שלמה תנינא סי' ט) הורה שלמעשה

מפני שיינקתם מן הארץ, ובשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' מב אות ג) תמה עליו, שמפורש בגמ' שם שאינם יונקים מן הארץ, ונשאר בדין זה בצריך עיון.

ולענין גבינה, כתב הבאר היטב (ס"ק א, בשם הלכות קטנות) שאם בירך עליה 'בורא פרי האדמה' לא יצא אף בדיעבד. מאידך הכף החיים (שם) כתב שישא, מפני שיש לדמות זאת למבואר ברמב"ם (פ"ז מהל' מעשר שני ה"ה) לגבי מעשר שני, שכיון שבהמה נחשבת גידולי קרקע [מפני שנונית מהארץ]. הוא הדין דבש ביצים והלב הרי הם בכלל גידולי קרקע, שגידולי גידולים הם. ובשו"ת שבט הלוי (שם אות ב) כתב, שמסתבר כדעת ההלכות קטנות שלא יצא, משום שאף שנונית מהארץ מ"מ אין גידולה מן הארץ, ואינה 'פרי האדמה'.

5) ולענין תפוחי אדמה, כתב הגר"י קניבסקי (קריינא דאגרות ח"ב סי' פח) לדחות מה שכתבו משמו של גאון אחד שהם כמנהגין ופטריות וברכתם 'שהכל', מפני שכמהין ופטריות אינם גדלים על ידי השרשה כלל, מה שאין כן תפוחי אדמה שגדלים בהשרשה גמורה, ועל כן מבואר במשנ"ב לעיל (סי' רב ס"ק מ) שברכתם 'בורא פרי האדמה'. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן סי' רח סי"ח ד"ה על פת.

